

Nr 95.

Av herr Bergh och herr Andersson, Lars, om ändrad lydelse av 6 § lagen om rätt till fiske.

Stadgandena om fritt fiske på enskilt vatten utefter norrlandskusten ha, i den oväntade utformning de slutligen fått, väckt både oro och bitterhet bland norrbottenskustens fiskare. Gränsen för den enskilda äganderätten har genom den nya lagen om gräns mot allmänt vattenområde dragits utefter stränderna, varigenom på kuststräckor med väl utbildade skärgårdar såsom i Norrbotten vidsträckta fjärdar och vikar, där fiskerätten förut varit delad mellan de strandägande skifteslagen, lämnats fria för allmänt och ohämmat fiske. Dessutom har man utefter hela norrlandskusten genom 6 § i lagen om rätt till fiske gjort bestämmelserna om enskild fiskerätt illusoriska även på de minskade områden, som till namnet fortfarande äro enskilt vattenområde.

Genom de nya lagarna vinnes helt visst den större rörlighet som eftersträfvats, men de ökade fiskemöjligheterna komma icke att förbättra utkomstmöjligheterna för yrkesfiskarna och jordbrukarna—binäringsfiskarna utan i stället att vålla ett betydande avbräck i dessas försörjning. Det yrkesmässiga fisket vid norrbottenskusten måste på grund av fiskesäsongsens korthet drivas så intensivt som möjligt. Fiskslag som lax och sik spela också större ekonomisk roll där än söderut. På grund av dessa båda faktorer äro förvärvsfiskarna till väsentlig del hänvisade till att använda storryssjor, alltså fasta fiskredskap, och yrkesfisket måste därför nu som förut baseras på enskild fiskerätt. De inskränkningar i den enskilda fiskerätten, som stadgats i 6 § lagen om rätt till fiske, komma för den skull att drabba fiskarkåren.

Genom bestämmelser i 22 § av samma lag avses visserligen de skadeverkningar, som förvärvsfisket får vidkännas genom intrång från det s. k. frifisket, kunna elimineras genom vissa av länsstyrelsen utfärdade föreskrifter.

För allmänt vattenområde kan länsstyrelsen emellertid över huvud taget icke utfärda några dylika föreskrifter, vilket bl. a. kommer att innebära, att de kanske viktigaste storryssjorna, nämligen de som från enskilt vattenområde utsträckas utanför frivattensgränsen, bli utan varje skydd. Såväl 9 § i Kungl. Maj:ts fiskeristadga av år 1900 som 22 § av lagen om rätt till fiske gäller nämligen endast enskilt vattenområde.

Beträffande fisket på enskilt vattenområde är att märka, att något skydd för fiskerättsägarens fiske gentemot det s. k. frifisket icke kan uppnås med stöd av 9 § i fiskeristadgan, när sådana bestämmelser komma att gälla för samtliga fiskande. Länsstyrelsens befogenheter jämlikt 22 § av lagen om rätt till fiske å andra sidan äro starkt begränsade. Genom att bestämma

visst avstånd mellan de fasta redskapen och exempelvis näten kunna visserligen storryssjorna fortfarande beräknas bli fångstdugliga. Men utan synnerligen drastiska bestämmelser om inbördes avstånd mellan de rörliga redskapen (t. ex. nätlänkarna) kan frifisket med nät på sina håll befaras få så stor omfattning, att det utnyttjar största delen av de lokala fångstmöjligheterna och storryssjefisket för den skull ej blir räntabelt. Utfärdar länsstyrelsen å andra sidan dylika bestämmelser, komma dessa att drabba även fiskerättsägaren, eftersom han i fråga om allt annat fiske med rörliga redskap än fiske efter lax blir frifiskare även på det egna vattnet (utom i det avseendet, att han kan ställas till ansvar jämlikt 30 och 31 §§ för vanskötsel av fiskerättsvattnet!).

Insatt i fiskerättskommitténs förslag till ny fiskelag var 22 § relativt effektiv, emedan det fria fisket på enskilt vatten i detta förslag förutsattes bli enbart strömmingsfiske. Med den utformning nya fiskelagens 6 § däremot fått efter omarbetningen i riksdagens lagutskott bli bestämmelserna helt otillräckliga.

I fiskerättsutredningens förslag och sedermera i propositionen till riksdagen lydde denna paragraf så: »Vid kusten av Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län må varje svensk medborgare i enskilt vatten bedriva fiske efter strömming och skarpsill med notar även som med skötar och sillnät, vilka äro att hänföra till rörliga redskap.»

Riksdagens lagutskott ändrade detta till följande: »Vid kusten av Norrbottens — — — län må varje svensk medborgare i enskilt vatten bedriva fiske med rörligt redskap, dock ej efter lax.» Riksdagen beslutade i enlighet med detta utskottets förslag.

Man frågar sig, vilka bärande skäl utskottet haft att frångå fiskerättskommitténs på flerårigt arbete grundade förslag på det uppseendeväckande sätt som skett. Av utskottsutlåtandet framgår, att man vid ändringen av 6 § utgått från den uppfattningen, att det skulle vara en sedvana vid norrlandskusten, att vem som helst — eller åtminstone ortsbefolkningen — fick fiska med rörlig redskap, t. ex. nät, även på enskilt vatten. Denna sedvanerätt skulle nu fastslås i lag, till förmån bl. a. för ett ökat fritidsfiske. Man har emellertid även ansett, att förändringen vore värdefull för yrkesfisket: »Väsentligen utgör förslaget en precisering och normalisering av redan gällande rättsuppfattningar. Den ökade klarhet som vinnes genom de nya lagbestämmelserna måste — — — bliva ett gott handtag främst åt yrkesfiskarkåren.»

Vidare har lagutskottet bibringats den uppfattningen, att värdet av fisket med rörlig redskap vid norrlandskusten är obetydligt, och slutligen föranletts att tro, att yrkesfiskarna icke grunda sin fiskerätt på jordinnehav. Det kan vara skäl att på dessa punkter citera utskottets motivering: »Däremot vill utskottet för norrlandskusten och Uppsala läns kust förorda större frihet till fiske än enligt Kungl. Maj:ts förslag. Vid stora delar av dessa kus-

ter är fisket med rörlig redskap i regel, dock ej efter lax, redan nu av ålder fritt för envar. Sådant fiske, särskilt efter sik och siklöja, är mångenstädes vid dessa kuster av betydelse för yrkesfiskarna och även för de många binnäringsfiskarna (jfr SOU 1947: 47 s. 270, 374—406). Även i fråga om trakter, där dylik sedvana nu icke finnes, tala enligt utskottets mening starka skäl för att införa sådan frihet. Några större olägenheter för jordägarna skulle ej vållas, och inlösningssummorna torde bli ganska måttliga. Bruttovärdet för allt här avsett fiske (alltså frånsett strömming, skarpsill, lax och vad annan fisk som fångas i fasta redskap) har uppgivits till 50 000 — 100 000 kronor per år, däri inberäknat även sådant fiske som av ålder bedrivits fritt. De fasta redskapen, såsom strömmings-, sik- och laxryssjor, böra emellertid liksom hittills förbehållas jordägarna, och genom 22 § i förslaget till lag om rätt till fiske få strandägarna i fråga om de fasta redskapen t. o. m. ännu något bättre skydd än hittills. Även fisket efter lax, som av gammalt betraktats såsom artskilt från annat fiske, bör förbli strandägarnas. Detta fiske bedrivs inom det enskilda vattnet, förutom med fasta redskap, mest med laxnät så grovtrådiga och stormaskade, att de klart avvika från redskap som sättas efter annan fisk. Skulle framdeles någon lokal reglering av fisket visa sig påkallad t. ex. vid en älvmyrning, ankommer det på länsstyrelsen att med stöd av fiskeristadgan utfärda erforderliga ordnings- och skydds föreskrifter.»

Det *nuvarande* nätfisket är enligt de uppgifter, som lagutskottet fått, obetydligt i jämförelse med storryssjefisket, varav utskottet dragit den felaktiga slutsatsen, att ej heller ett *fritt* nätfiske skulle nämnvärt påverka storryssjornas fångster.

Om man nu söker väga fördelar och nackdelar ur yrkesfiskets synpunkt av de nya bestämmelserna (i 6 §) om fritt fiske på enskilt vatten, finner man lätt, att nackdelarna överväga.

En verkan har på vissa håll redan visat sig: Arrendesummorna vid fiskevattensauktionerna sjunka. I Brändön blev sålunda byns sammanlagda inkomst på fiskearrenden i år blott cirka en tredjedel av fjolårets intäkter, vid Pitholm ännu mindre. Minskningen beror säkerligen i vissa trakter delvis på utebliven konkurrens från nöjesfiskarnas sida, i det att denna kategori nu kan fiska utan att arrendera vatten. Denna nedgång i arrendesummorna kan måhända uppfattas som en fördel för yrkesfisket.

Vinsten härvidlag är dock endast skenbar. Frigivandet av allt fiske med rörlig redskap kommer att medföra ett från år till år ökat frifiske ej blott med krok utan även och kanske framför allt med nät. Att märka är f. ö., att icke heller vårfiske med ängsryssjor efter gädda behöver bli något privilegium för fiskerättsägarna. Under förutsättning att dessa småryssjor användas på rätt sätt, d. v. s. flyttas vartannat dygn, bli de enligt den nya definitionen rörlig redskap. Huru stor ökningen av nätfisket kommer att bli, är givetvis svårt att beräkna. Fiskeriintendenten anser dock, att enbart i

Luleå skärgård antalet amatörfiskare inom fem år sannolikt kommer att snarare över- än understiga 500 personer. Med i medeltal 10 nät per person komme detta att innebära, att 5 000 nät, eller om man så vill 15 mil nät, komme att vara i användning vid amatörfiske på enskilt vatten. Allt eftersom redskap kan anskaffas, kommer detta fiske att öka ytterligare, men det är säkert inte fullt utvecklat förrän efter den 5-årsperiod, inom vilken ersättningen till markägarna för förlorat fiske skall bestämmas.

Olägenheterna för yrkesfisket av bestämmelserna i 6 § bli huvudsakligen av två slag: minskade fångster och försvårad avsättning. Mest kommer förmodligen gäddan att minska, eftersom denna fisk är både stationär och lättfångad och stammen dessutom på sina håll redan nu hårt beskattad. Man måste kanske därför räkna med att gäddfisket kommer att mer eller mindre bortfalla. Vidare blir det säkerligen betydande minskning i laxörings- och sikfångsterna, kanske i synnerhet de senare, på grund av ett ökat fiske under lektiden.

Ännu olyckligare torde emellertid vara, att priserna komma att sjunka under de perioder, då det verkligen går att få stora fångster. Redan nu saluföras som bekant betydande mängder gädda, lake och framför allt sik av amatörfiskare just under de tider av året, då dessa fiskslag äro mest lättfångade och avsättningen därför ansträngd på grund av riklig tillförsel från yrkesfisket. Skall nätfisket t. ex. under sikens lektid frigivas på sätt som nu beslutats, torde fiskförsäljningsföreningarnas avsättningssvårigheter bli betydande. Det är ju just högsäsongens prissättning som är avgörande för fiskets räntabilitet.

Man kan alltså konstatera, att den nya fiskelagens 6 § innebär stora direkta olägenheter för yrkesfiskarkåren. För hemmansägarna utefter kusten måste de ändrade förhållandena medföra, att jordbruksfastigheternas försörjningsunderlag sjunker. Detta drabbar ju till en del även fiskarkåren, eftersom en stor del av länets fiskare baserat fisket och fiskerätten på jordinnehav. Kännbarast blir denna minskning förmodligen för de skifteslag, som årligen fått en kontantinkomst genom utarrendering av de gemensamma fiskevattnen. Allt tyder ju på att sådana inkomster i fortsättningen bli väsentligt lägre över hela linjen.

Å andra sidan hör denna minskning i arrendeintäkterna till de av nya fiskelagen orsakade förluster för jordägarna, som staten i princip förklarat sig skola ersätta. Även om man utgår ifrån att ersättningsanspråken komma att nedprutas i all görlig mån, torde enbart dessa krav, som ju äro relativt lätta att styrka, bli betydande. Fiskevattnesarrendena vid norr-bottenskusten uppgingo år 1950 sammanlagt till 212 000 kronor. Blir tendensen från de tidigaste fiskevattnesauktionerna i år genomgående, skulle staten för innevarande år behöva ersätta arrendeförluster om ca 140 000 kronor. Vidare måste man, såsom tidigare framhållits, räkna med ett nästan totalt bortfall av gäddfisket (även om detta inte blir aktuellt inom fem år).

Detta fiske omfattade enbart i Norrbotten

År	Antal kg	Värde kr.
1945	28 800	48 800
1946	25 300	34 500
1947	30 200	44 100
1948	25 800	40 400
1949	21 800	31 300

Norrbottens andel i gäddfisket på sträckan Norrbottens t. o. m. Uppsala län utgör knappt 25 %. Sammanlagt torde alltså ett helt spolierat gäddfiske innebära en förlust av ca 160 000 kronor per år.

Huru stor fiskerättsägarnas nedgång i sikfisket och övrigt fiske blir, låter sig svårligen beräkna, men räknar man med 25 % minskning på sikfisket, torde detta för norrlandskustens (och Uppsala läns) vidkommande motsvara omkring 150 ton eller ca 225 000 kronor per år. Att leda i bevis, om frifisket förorsakat en dylik minskning och i så fall med hur mycket, blir emellertid en synnerligen komplicerad procedur, som säkerligen enbart den kommer att kraftigt bidra till att värderingsnämndernas arbete kostar staten stora summor.

Utan att göra anspråk på att kunna lämna några exakta sifferuppgifter vågar man fastslå, antingen att frågan om ersättningsbeloppens storlek icke tillräckligt beaktats eller att skadeverkningarna undervärderats. Till de förlustorsaker, som ovan antytts, kommer nämligen som bekant också ersättning för förlust av i första hand laxfiskerätt vid de småholmar, grynnor o. d., som tidigare hört under hemman men genom den nya gränsuppdragningen kommit att ligga på allmänt vatten.

Naturligtvis kan det vara önskvärt ur det allmännas synpunkt, att de allt mera ökade skarorna av amatörfiskare få sitt behov av fiske såsom rekreation, fritidssysselsättning o. d. säkrat genom lag. Visserligen ha de på många håll redan nu tillgång till fiskevatten mot erläggande av en låg avgift, medan man på andra platser sett mellan fingrarna med det intrång de åstadkommit, men det kan kanske i längden vara enklare att lämna denna kategori ett generellt tillstånd att utöva ett begränsat nöjesfiske. Man frågar sig dock osökt, om icke pressen från nöjesfiskarna måste vara betydligt mindre utefter norrlandskusten än exempelvis i Stockholms och Södermanlands läns skärgårdar, där det icke ansetts nödvändigt med så drastiska lagbestämmelser som längre norrut. Redan utan stadgandena i 6 § nya fiskelagen ha fritidsfiskarna tillerkänts rätt till fiske med krok, långrev, nät och över huvud taget all rörlig redskap inom betydande områden i fjärdar, vikar o. s. v., där fiskerätten förut har varit delad mellan de byar, som äga marken vid stränderna, men där den enskilda äganderätten nu genom ett riksdagsbeslut inskränkts till ett 300 meter brett bälte utefter stränderna. Inom sådana fria fiskeområden finnas sammanlagt mycket stora arealer goda fiskevatten vid småholmar, grynnor, bankar o. s. v., vilka förut utnyttjats av yrkesfiskarna

men där fisket nu är fritt för envar och icke kan inskränkas genom länsstyrelsens fiskestadgor. På detta förhållande torde nu icke kunna inverkas, enär detta skulle förutsätta, att hela lagen om gräns mot allmänt vattenområde sattes ur kraft.

Så mycket större orsak synes det då finnas till att fisket på de relativt små strandområden, som i den nya lagen kallas enskilt vattenområde, verkligen även i praktiken förbehålles åt de enskilda ägarna, åtminstone i fråga om ekonomiskt mera betydelsefulla fiskemetoder. Detta torde heller inte möta några större svårigheter från fritidsfiskarnas sida. Åtminstone de flesta personer, som höra till denna kategori, fiska i varje fall hittills mest med krokredskap, såsom mete, drag, pimpel och långrev. Dessa fiskande torde vara fullt tillfredsställda, om rättigheten till fritt fiske på enskilt vatten innebär rätt till ett rent nöjesfiske, alltså fiske med nyss nämnda redskap. Det kan givetvis ifrågasättas, om icke även en sådan inskränkning av den enskilda fiskerätten är till väsentligt förfång för det yrkesmässiga fisket, men mera än så kunna frifiskarna i varje fall ej rimligtvis begära. Den tills vidare mindre kategori av tillfällighetsfiskare åter, som mindre fiskar för nöjes skull än för förtjänsten, torde vara mer än tillräckligt tillgodosedd genom möjligheterna till nätfiske vid kronoholmar och på fritt vatten.

Vår uppfattning av verkningarna av denna 6 § i dess nuvarande utformning är i korthet:

- 1) Det yrkesmässiga fisket skadas genom att fångsterna nedgå och avsättningen försvåras.
- 2) Statsverkets omkostnader för ersättning till markägarna bli betydligt större än vad som beräknats.
- 3) Det faktiska behovet av fritt nätfiske på enskilt vatten saknas utom beträffande strömmingsfiske. Yrkesfiskarna disponera nämligen fiskerätt, och tillfällighetsfiskarna äro genom de nya lagarna ändock tillförsäkrade tillräckliga nätfiskemöjligheter.

Genom lokala fiskestadgor kan man, såsom ovan framhållits, icke råda bot på de befarade missförhållandena. Enda utvägen synes vara, att en lagändring kommer till stånd, så att det fria fisket på enskilt vatten inskränkes till rent nöjesfiske.

Vi vilja därför under hänvisning till det anförda föreslå riksdagen

att i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag till 1950 års riksdag besluta, att 6 § i lagen om rätt till fiske erhåller följande lydelse:

»Vid kusten av Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län må varje svensk medborgare i enskilt vatten bedriva fiske efter strömming och skarpsill med notar och sådana skötar och sillnät, som äro att anse som rörlig redskap.»

Stockholm den 22 januari 1951.

Ragn. Bergh.

Lars E. Andersson.